

TRANSATLANTICKÉ LISTY

(STRATEGICKÉ ŠTÚDIE)

OBSAH

Jaroslav Nad':

Nová strategická koncepcia NATO- prečo a ako? /2

Marian Majer:

Čím žije diskusia o novej Strategickej koncepcii NATO, alebo hlavné body nového dokumentu /6

Martin Sklenár:

Nasadiťnosť alebo obrana vlastného územia? /10

Andrey Serenko:

Islamabad brings „New Talibs on to political scene /14

TRANSATLANTICKÉ LISTY

ČÍSLO 1/2010

REDAKČNÁ RADA

Matúš Korba
Marian Majer
Rebecca Murray
Róbert Ondrejcsák
Vladimír Tarasovič

Transatlantické listy vychádzajú s finančnou podporou NATO

EDITORIÁL

Vážení priatelia, kolegovia,

práve čítate prvé vydanie nášho nového periodika, Transatlantických listov s podnázvom „strategické štúdie“. Transatlantické listy (strategické štúdie), ako nový odborný elektronický časopis vznikol na pôde Centra pre európske a severoatlantické vzťahy (CENAA). Hoci ide o nový projekt, nie je celkom bez predkov, resp. histórie. Až do konca roka 2009 totiž vychádzali Strategické štúdie (ako príloha Zahraničnej politiky SFP), ktoré v dovtedy známej podobe prestali vychádzať. Transatlantické listy (Strategické štúdie) majú ambíciu čiastočne nahradiť priestor, ktorý vznikol. Preto sme sa rozhodli pri vydávaní nášho časopisu spolupracovať s doterajším vydavateľom Strategických štúdií, Centrom bezpečnostných štúdií.

Primárnym cieľom nového elektronického časopisu je podpora odbornej diskusie v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky, s dôrazom na otázky týkajúce sa transatlantických vzťahov a európskej bezpečnostnej architektúry. Transatlantické listy budú vychádzať štyrikrát ročne, každé číslo bude obsahovať minimálne 4 analýzy zo spomínaných oblastí. Elektronická podoba nám umožní ekonomickejšie fungovanie, ale najmä oveľa širšiu distribúciu ako je to bežné v prípade tlačných časopisov. Popri analýzach sa v každom časopise stretnete aj s informáciami o najnovších aktivitách CENAA – v prípade záujmu sme samozrejme pripravení zverejniť aj aktivity partnerských organizácií.

Obsah prvého čísla, ktoré práve čítate korešponduje s našim cieľom, čiže podporou odbornej diskusie v oblasti transatlantických vzťahov. Prinášame Vám tri príspevky od slovenských autorov pôsobiacich na Ministerstve obrany SR a jeden zahraničný, od ruského autora. Prvé tri príspevky síce analyzujú rovnakú tému - pripravovanú Strategickú koncepciu Severoatlantickej aliancie, každý z autorov ju však analyzoval z iného uhla pohľadu. Veríme, že po ich prečítaní získate oveľa komplexnejší pohľad na súčasný vývoj v tejto oblasti. Štvrtý príspevok mapuje novú pakistanskú stratégiu voči Talibanu, ktorá by mala kombináciou aktívnych vojenských operácií proti povstaleckým bojovníkom a ponukami na rokovanie s vodcami „umiernených talibov“ priviesť talibov k mieru. Tento príspevok, ktorý je v anglickom jazyku (hoci chceme podporovať predovšetkým diskusiu odborníkov zo Slovenska), považujeme za obohatenie našej diskusie.

V mene redakčnej rady transatlantických listov, ako aj kolektívu Centra pre európske a severoatlantické vzťahy Vám prajem príjemné čítanie. V prípade, že budete mať akékoľvek komentáre, odporúčania, alebo záujem prispieť do nášho časopisu - prosím - neváhajte nás kontaktovať.

S pozdravom
Róbert Ondrejcsák
výkonný riaditeľ

NOVÁ STRATEGICKÁ KONCEPCIA NATO – PREČO A AKO?

Jaroslav Nad'

Organizácia severoatlantickej zmluvy stála vlani pred míľnikom, ktorý označoval 60. výročie jej existencie. Za toto obdobie prešla značnými zmenami. Po viac ako 40 rokoch zaist'ovania bezpečnosti západnej Európy pred agresiou zo strany Sovietskeho zväzu a jeho satelitov bolo prvou zásadnou zmenou ukončenie studenej vojny koncom 80.-tych rokov 20. storočia.

Nasledovalo rozhodnutie Aliancie na konci minulého storočia rozširovať svoje teritórium o krajiny strednej, východnej či juhovýchodnej Európy spojené tiež s negatívnymi skúsenosťami z občianskych vojen na Balkáne a tret'ou a azda najvýznamnejšou zmenou bola výrazná zmena globálneho bezpečnostného prostredia, ktorej začiatok môžeme symbolicky datovať dňom teroristických útokov na Washington a New York 11. septembra 2001.

V prípade prvých dvoch historických prelomov reagovala Aliancia relatívne rýchlo, keď v rokoch 1991, resp. 1999 prijala strategické koncepcie, ktoré reflektovali zmeny, ktoré sa udiali v Európe.

V prvej oficiálnej a zároveň verejnosti prístupnej strategickej koncepcii Aliancie prijatej na summite NATO v Ríme 7. novembra 1991 sa členské štáty rozhodli deklarovat', že napriek „sľubnej budúcnosti, ktorá čaká Európu“, je NATO stále relevantnou organizáciou, zabezpečujúcou kolektívnu obranu svojich spojencov. Týmto hlavy štátov a vlád členských krajín NATO jednoznačne potvrdili svoju vôľu po existencii Aliancie aj v období po ukončení studenej vojny. Následne väčšina postsocialistických krajín nastúpila na cestu spoločenskej transformácie k demokracii a

trhovej ekonomike s cieľom dosiahnuť štandard vyspelých štátov a plnohodnotne sa začleniť do medzinárodného politického a hospodárskeho systému.

Tento proces v bezpečnostnej oblasti vyústil do krokov, ktoré znamenali začiatok rozširovacieho procesu NATO. Prezident USA Bill Clinton dal v roku 1993, aj po relatívne silnom tlaku stredoeurópskych krajín, podnet Ministerstvu zahraničných vecí USA, aby rozpracovalo projekt rozširovania NATO. Následne bola prijatá koncepcia Partnerstva za mier a na geostrategický význam debaty o rozširovaní NATO upozornil aj Brzezinski svojou štúdiou z januára 1995. V tom istom roku NATO vydalo Štúdiu o rozširovaní NATO, v ktorej jasne deklarovalo, že koniec studenej vojny je jedinečnou príležitosťou vybudovať zlepšené bezpečnostné prostredie v oblasti euroatlantického priestoru a že *rozšírenie NATO by prinieslo viac stability a bezpečnosti pre všetkých*. Tieto kroky vyústili k prvému rozšíreniu Aliancie na summite vo Washingtone v roku 1999, symbolicky pri príležitosti 50. výročia NATO. Už v júli 1997 v Madride sa však pod vplyvom týchto zmien, ale tiež pod vplyvom bezpečnostných výziev, ktoré priniesli vojny na Balkáne, rozhodli členské krajiny NATO, že bude spracovaná nová strategická koncepcia, ktorá bude odpovedať na výzvy, ktoré priniesli tieto skúsenosti a bude tiež udávať smerovanie na nasledovné obdobie. 24. apríla 1999 bola vo Washingtone schválená nová strategická koncepcia, ktorá obsahovala výrazne inovatívne myšlienky oproti strategickej koncepcii z roku 1991. Jasne odrážala nový obsah slova bezpečnosť aj v euroatlantickom kontexte, keď po prvý krát pripustila, že bude prispievať k mieru a stabilite na celom území *euroatlantického priestoru*. Koncepcia zdôrazňovala nevyhnutnosť transatlantického prepojenia, po prvý krát spomenula európsku bezpečnostnú a obrannú identitu (ESDI) a

celkovo zdôraznila potrebu spolupráce NATO a EÚ. Rovnako potvrdila existenciu nových rizík, napr. etnické konflikty, ekonomické ťažkosti, kolaps politických systémov či proliferáciu zbraní hromadného ničenia. Konceptcia sa veľmi okrajovo dotkla aj terorizmu, keď uvádza, že: „Bezpečnostné záujmy Aliancie môžu byť dotknuté aj ďalšími hrozbami, vrátane aktov terorizmu, sabotážou a organizovaným zločinom, či tiež narušením toku základných zdrojov.“ Celkovo možno strategickú koncepciu z roku 1999 považovať za historicky dôležitý dokument, ktorý adekvátne reagoval na vtedajšie bezpečnostné výzvy a riziká.

Čas na nové usmernenie

Dnes viac ako 10 rokov od tohto momentu však môžeme deklarovat' jasnú všeobecnú podporu pre novú strategickú koncepciu. Aké sú teda dôvody na novú strategickú koncepciu? Aliancia jednoducho potrebuje nový impulz a nové smerovanie v novom bezpečnostnom prostredí. Spojenci si už dávnejšie uvedomili, že Aliancia sa mení a na zmenenú bezpečnostnú situáciu reagovali už v rokoch 2005-2006 keď bola spracovaná a na summite NATO v Rige aj schválená tzv. *Komplexná politická smernica* (CPG) NATO, ktorá síce nenahradila Strategickú koncepciu NATO z roku 1999, stanovila však priority pre Alianciu na najbližších 10-15 rokov. CPG bola skvelým premostením, keď reprioritizovala bezpečnostné hrozby zo Strategickej koncepcie NATO z roku 1999 a za hlavné hrozby identifikovala terorizmus a proliferáciu zbraní hromadného ničenia.

Ako už bolo spomínané vyššie, globálne bezpečnostné prostredie sa začalo významne meniť v súvislosti s udalosťami známymi ako 9/11. Takmer okamžite po útokoch bol po prvýkrát aktivovaný *článok 5 Washingtonskej zmluvy*, čo bez prehánania môžeme považovať za výrazný medzník v histórii Aliancie. Následný začiatok vojenských operácií v Afganistane spôsobil, že NATO sa vydalo na cestu pokračujúcej vojenskej i politickej transformácie. Počas tohto procesu vybuďovala Aliancia nové veliteľské štruktúry, prijala rôzne iniciatívy na

zlepšenie spôsobilostí, rozvinula kompetencie zamerané na boj s terorizmom a vytvorila sily rýchlej reakcie NATO (NRF). Taktiež presunula svoje operácie a misie ďaleko za hranice euroatlantickej oblasti a okrem Afganistanu pôsobí napríklad aj v Iraku či bojuje s pirátstvom pri somálskom pobreží. „Expedičná“ Aliancia má dnes nové, širšie a koncepcnejšie úlohy.

Navyše, objavili sa aj iné nevojenské hrozby a ohrozenia, ktoré Aliancie nepoznala, resp. v minulosti nepredpokladala nárast ich dôležitosti. Kybernetické útoky voči Estónsku v apríli roku 2007, geopolitické ambície Ruskej federácie presadzované prostredníctvom energetickej politiky voči tranzitným štátom s dopadom na viaceré krajiny strednej a východnej Európy (2009), klimatické zmeny či výrazný príviv imigrantov do Európy a následky týchto udalostí na bezpečnosť v euroatlantickom prostredí. NATO má teda dnes nové politicko-geografické a bezpečnostno-vojenské priority.

No a nemožno zabudnúť ani na inštitucionálne dôvody. Pri prijímaní stále platnej strategickkej koncepcie v roku 1999 mala Aliancia 19 členov, dnes ich má 28. NATO sa musí zamyslieť aj nad rozhodovacím systémom v Aliancii (naozaj potrebujeme stovky výborov?) či nad prebujnenými vojenskými štruktúrami. Uvedomujeme si, že bežní ľudia dnes žiaľ len s ťažkosťami chápu (alebo vôbec nechápu) podstatu a dôležitosť NATO pre bezpečnosť vo svete. Od roku 1999 Aliancia preukázateľne podstúpila obrovské zmeny, na ktoré jednoducho musí reagovať. NATO musí kráčať s dobou a meniacimi sa svetovými reáliami, inak naozaj stratí svoje čaro.

Proces prípravy

Samotný proces prípravy novej strategickkej koncepcie NATO musí byť (a aj bude) mimoriadne inovatívny, čo je nadmieru dôležité a je potrebné to oceniť. Človek by mohol s istou mierou sarkazmu povedať, že dôležitejšie ako samotný obsah tohto strategického dokumentu je to, ako ho budú vnímať členské krajiny Aliancie, jej partneri či širšia verejnosť.

Naozaj po prvý krát budú všetci spojenci, rovnako ako partneri či mimovládna oblasť zapojení do procesu tvorby tohto strategického dokumentu. Ide jednoznačne o tzv. *bottom-up* prístup. Navyše summit NATO v Štrasburgu a Kehli uložil generálnemu tajomníkovi, aby vymenoval tzv. „Skupinu expertov“ ktorí by svojou expertízou položili základ pre novú strategickú koncepciu. Pre Slovensko bolo smutnou správou, že slovenský kandidát sa do tohto prestížneho tímu napriek ideálnemu profilu neprepracoval, na druhej strane dnes aktívne pôsobí ako vplyvný externý poradca *skupiny*.

Samotný proces tvorby strategickej koncepcie, je dvojfázový. Prvá fáza, tzv. *reflexná* alebo *úvahová*, ktorá prebiehala od jesene minulého roka bola ukončená koncom februára posledným zo štyroch seminárov¹, ktoré k tejto téme prebehli. Cieľom tejto fázy bolo zapojiť širokú bezpečnostnú komunitu do dialógu o nových výzvach, na ktoré musí byť Aliancia pripravená. Druhá fáza, tzv. *konzultačná*, by mala byť ukončená približne do konca mája. Počas tejto fázy členovia *skupiny* cestujú po všetkých členských krajinách a zbierajú podnety od jednotlivých vlád a bezpečnostných aktérov s cieľom získania čo najväčšej spätnej väzby, ktorá by mala byť reflektovaná v záverečnom dokumente, ktorý *skupina* predloží generálnemu tajomníkovi, čím fakticky ukončí svoju činnosť. Tento akt sa očakáva približne začiatkom leta. Následne GT NATO vychádzajúc z tohto dokumentu a tiež z reakcií a politických stanovísk (dúfajme) všetkých spojencov predloží členským krajinám NATO približne v septembri prvý draft novej strategickej koncepcie NATO, ktorá by mala byť schválená koncom novembra na summite Aliancie v Lisabone.

Viacerí pozorovatelia, ktorí si pamätajú na proces tvorby strategickej koncepcie NATO z roku 1999 alebo „*samoproces*“ písania Európskej bezpečnostnej stratégie v rámci Solanovho kabinetu v roku 2003 (a preto je tiež

prijímaná s rozpakmi) to považujú za naozaj značný krok pozitívnym smerom. Finálny text koncepcie bez adekvátnej prípravy, diskusie, a postupného vyjasňovania si pozícií medzi jednotlivými členskými krajinami by určite nemal adekvátnu váhu, ktorú si tento dokument zaslúži a ktorú potrebuje.

Aká by mala byť nová strategická koncepcia?

Už na základe procesu jej tvorby je vysoko pravdepodobné, že nová strategická koncepcia nebude len suchým analytickým dokumentom, ale prinesie mnohé inovatívne myšlienky a pôjde možno až k hranici akejsi smernice pre NATO a jeho členské krajiny ako je potrebné Alianciu ale aj národné obranné štruktúry ďalej transformovať, aby boli pripravené plniť úlohy, ktoré Alianciu bude plniť v nasledovnom období. Samotný dokument by jednoznačne mal byť jednoduchý, čitateľný, skôr krátky. Musí nám záležať na tom, aby bola nová strategická koncepcia ľahko zrozumiteľnou pre verejnosť (nie ako Lisabonská zmluva, aj keď bude tiež schválená v Lisabone) s cieľom revitalizácie Aliancie v očiach odbornej ale aj širšej laickej verejnosti v súčasnom medzinárodnom prostredí a zároveň aby bola hlbokým zdrojom podpory pre politické rozhodnutia.

Čo sa týka samotného obsahu dokumentu, je dôležité, aby pokrýval minimálne štyri základné oblasti: 1. charakteristiku súčasného strategického bezpečnostného prostredia; 2. definíciu základných úloh a „poslania“ Aliancie vrátane potvrdenia dôležitosti *článku 5*; 3. vojenskú transformáciu a 4. oblasť partnerstiev a rozširovania Aliancie so zreteľným odkazom na pretrvávajúcu politiku otvorených dverí.

V prvej spomínanej oblasti by mali byť jasne definované súčasné bezpečnostné hrozby, jednoznačne na čele s medzinárodným terorizmom a proliferáciou zbraní hromadného ničenia. Do popredia určite vystúpia dva nové predtým nedefinované typy hrozieb a to energetická bezpečnosť a kybernetické ohrozenia, no a ďalej zlyhávajúce štáty, pirátstvo, klimatické zmeny či ilegálna migrácia.

¹ 1. Luxemburg (LUX) – 16. november 2009, 2. Brdo (SLO) – 13. november 2009, 3. Oslo (NOR) – 14. január 2010, 4. Washington (USA) – 22. február 2010 – pozn.

V druhej oblasti je možné očakávať výraznejší posun od kolektívnej obrany k dimenziám kolektívnej bezpečnosti. Vítané by boli tiež kroky smerujúce k zabezpečeniu *strategickej solidarity* medzi spojencami, ktorá prispeje k udržaniu váhy Aliancie v očiach našich kľúčových spojencov (spojenca?) a tiež k urýchleniu rozhodovacieho procesu v Aliancii. Očakáva sa tiež definícia a charakteristika pojmu *komplexný prístup*, ktorý sa stal integrálnou súčasťou jazyku NATO i ostatných medzinárodných organizácií pôsobiacich v krízových regiónoch. Netreba zabúdať na potvrdenie relevancie a nenahraditeľnosti článku 5. Výklad článku by sa nemal meniť, členské krajiny by mali opätovne potvrdiť centrálnu úlohu, ktorú v Aliancii zohráva tento prioritný záväzok. Niektorými aktérmi presadzovaný, príliš extenzívny výklad, by bol kontraproduktívny a mohol by spôsobiť jeho nenaplnenie reálnymi krokmi v prípade potreby.

Oblasť pokrývajúca vojenskú transformáciu by sa mala venovať pretrvávajúcej diskusii o potrebe výrazne expedičných síl *vis-à-vis* diskusii o potrebe ochrany teritória členov Aliancie. Diskusia na túto tému je mimoriadne zaujímavá. Zástancovia teritoriálnej ochrany i tí, ktorí podporujú čoraz väčší dôraz na expedičnosť síl sa snažia presadiť svoju víziu. Určite výrazne túto diskusiu citlivo vníma aj GT NATO, ktorý sa v Poľsku na konferencii „Nová Strategická koncepcia NATO – globálne, transatlantické a regionálne výzvy a úlohy“ zaujímavo vyjadril, že „Strategickou úlohou NATO je ochrana teritória. Ak chceme teritórium chrániť efektívne a kredibilne, musíme posunúť ďalej transformáciu Aliancie, aby sme mali naozaj flexibilné, mobilné a nasaditeľné ozbrojené sily“. Napriek rôznym (nezmyselným a populistickým) šumom o potrebe odsunutia amerického jadrového arzenálu mimo územia Európy, transatlantickí spojenci určite nezabudnú potvrdiť, že odstrašujúci nukleárny potenciál Aliancie musí ostať zachovaný. Odstrašenie a obrana sa musia dopĺňať, pričom aj od rovnováhy konvenčných a jadrových spôsobilostí záleží a bude záležať dôveryhodnosť Aliancie. Spojenci

pravdepodobne tiež definujú nový prístup k obrannému plánovaniu či tak potrebnú zmenu pravidiel zberu spravodajských informácií. Otázne je, ako dopadne diskusia k novej výraznejšej zmene v systéme spoločného financovania.

Veľmi dôležitou bude aj oblasť rozširovania a partnerstiev. Je jasnou axiómou, že politika otvorených dverí musí ostať zachovaná, rovnako ako dôsledné uplatňovanie princípu slobodnej voľby kandidátov na členstvo. Rozširovanie NATO sa preukázalo byť jedným z hlavných nástrojov na zväčšovanie priestoru stability a bezpečnosti. Je dôležité pokračovať v existujúcich partnerských programoch (nefungujúce aj upraviť) ale špeciálny zreteľ je potrebné klásť na redefiníciu vzťahov NATO-EÚ. Strategická koncepcia musí prispieť k zdôrazneniu nutnosti a k prehĺbeniu strategického dialógu medzi týmito organizáciami, ktoré sú prirodzenými partnermi pri prevencii a zvládaní kríz, ako aj v rámci rekonštrukcie a rozvoja oblastí postihnutých krízou. Mali by sme však nájsť spôsob, akým zamedzíme dnes, žiaľ, existujúcim nesystémovým duplikáciám a dospejeme k efektívnejšiemu využívaniu existujúcich spôsobilostí a zdrojov, najmä v období súčasnej *demilitarizácie* Európy. Nemenej dôležitou bude zmienka o vzťahoch NATO-Rusko. Prehĺbenie dialógu s Ruskou federáciou má jasný význam, ale malo by byť realizované len v rámci existujúcej, i keď možno mierne modifikovanej, platformy. Spolupráca a z nej plynúce výhody (Afganistan, Irán, Stredomorie, atď.) však nemôže ustupovať hodnotám ako demokracia či dokonca mier na ktorých je Aliancia založená.

Proces prípravy a následného schválenia novej strategickej koncepcie NATO je teda veľkou príležitosťou pre Alianciu a jej členské štáty určiť si priority a jasne definovať základné rámce i štruktúry pre svoje nadchádzajúce pôsobenie. Je potrebné veriť, že (všetci) spojenci si túto výzvu uvedomujú a upevnia Alianciu ako pilier bezpečnosti vo svete. Prvé kroky sa javia sľubne...

(autor je riaditeľom kancelárie a poradcom štátneho tajomníka MO SR pre oblasť obrannej politiky a medzinárodných vzťahov. Tento príspevok nevyjadruje oficiálne postoje ani zámery vlády Slovenskej republiky)

Referencie:

Brzezinski, Z.: *A Plan for Europe*. Vo Foreign Affairs, 1/1995, str. 26-42

NATO: *NATO's new Strategic Concept discussed in Warsaw*, www.nato.int, 12.3.2010

NATO: *Strategická koncepcia* <http://www.nato.int/strategic-concept/index.html>

NATO: *Strategická koncepcia Aliancie z roku 1991* http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm

NATO: *Strategická koncepcia Aliancie z roku 1999* http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm

NATO: *Study on NATO enlargement*. http://www.nato.int/issues/study_on_enlargement/index.html

Ondrejcsák, R.: *Nová strategická koncepcia NATO a záujmy SR*, SME, 15.12.2009

VOA News: *Pentagon: Demilitarization of Europe Limits NATO*, Washington D.C., USA <http://www.voanews.com/bangla/archive/2010-02/2010-02-23-voa4.cfm> 22.2.2010

ČÍM ŽIJE DISKUSIA O NOVEJ STRATEGICKEJ KONCEPCII NATO, ALEBO HLAVNÉ BODY NOVÉHO DOKUMENTU

Marian Majer

Nastal čas na novú Strategickú koncepciu. To bol hlavný odkaz najvyšších predstaviteľov štátov a vlád Severoatlantickej aliancie na ostatnom summite v Štrasburgu a Kehli. Vypočuli tak už niekoľko rokov objavujúce sa žiadosti mnohých expertov, podľa ktorých je nový kľúčový strategický dokument NATO životne dôležitý pre ďalšie pôsobenie Aliancie v medzinárodnom prostredí. Ale najmä pre potvrdenie zmyslu a významu tejto organizácie v čase neutíchajúcich prejavov tzv. nových (inovovaných) hrozieb a nevyspytatelných hráčov na poli globálnej politiky.

Hoci takéto rozhodnutie v rokoch po skončení studenej vojny bolo už tretím v poradí², prvýkrát prebehlo veľmi zreteľne a jednoznačne. Bola tu snaha, aby proces prípravy dokumentu bol čo najtransparentnejší a

napomohol nielen priblíženiu tejto témy širšej odbornej a prípadne i laickej verejnosti, ale i lepšiemu pochopeniu postojov jednotlivých štátov ku kľúčovým obsahovým otázkam. K tomu mala napomôcť štvorica odborných seminárov za účasti kompletnej skupiny dvanástich expertov pod vedením bývalej ministerky zahraničných vecí USA Madeleine Albrightovej³, ako aj početná séria ďalších sprievodných podujatí, konferencií a okrúhlych stolov s množstvom vystúpení rôznych zainteresovaných aktérov.⁴

Prísľubom úspešnosti celého procesu bola zhoda na základných otázkach: že koncepcia je skutočne potrebná; že proces musí byť transparentný a výsledok prístupným, čitateľným a stručným dokumentom; a hlavne,

³ Konali sa v Luxemburgu (16.10.2009), Brde (13.11.2009), Oslo (14.1.2010) a Washingtone (23.2.2010).

⁴ Väčšina podujatí sa uskutočňuje/ila podľa pravidiel Chatham House, preto nemôžu byť doslovne citované a priamo afiliované. Preto ak nie je uvedené inak, autor vychádza zo zovšeobecnení, ktoré nadobudol buď na základe priamej účasti alebo sprostredkovaných poznatkov účastníkov.

² Výsledkom boli predošlé Strategické koncepcie z rokov 1991 a 1999.

že koncepcia musí stanoviť jasný a nespochybniteľný cieľ pre budúce NATO. Ale predovšetkým, že Aliancia by sa vďaka nej mala opäť stať rozhodujúcim miestom transatlantických konzultácií. Všetko toto dávalo pozitívne vyhliadky, že harmonogram prípravy bude dodržaný a nebude sa opakovať scenár zo schvaľovania Komplexnej politickej smernice.⁵

Napriek tomu však zostalo viacero otvorených otázok, odpovede na ktoré sa pokúša nájsť nielen skupina expertov, ale najmä úradníci z hlavných miest a bruselskej centrál NATO. Tento príspevok sa zameriava na štyri z nich, ktoré sa javia ako najakútnejšie: 1. primárna úloha NATO a charakter jeho operácií; 2. vzťahy s Ruskom; 3. postoj k rozširovaniu a 4. vzťahy s inými organizáciami, najmä s EÚ.

Predovšetkým prvá, hľadajúca odpovede na to, kde, ako a najmä za akých podmienok sa bude NATO v budúcnosti angažovať, je orieškom, ktorý sa transatlantické spoločenstvo snaží riešiť už niekoľko rokov. Táto debata sa totiž objavuje v podstate nepretržite od udalostí nasledujúcich po útokoch na New York a Washington. Avšak ešte intenzívnejšie od irackej krízy z jari 2003, pri ktorej sa do veľkej miery prejavili disproporcie chápania základných úloh Aliancie medzi jej členskými štátmi. Kľúčovou výzvou pre spojencov sa postupne stalo vysporiadanie sa so sporom medzi kolektívnou (teritoriálnou) obranou a operáciami mimo územia NATO a súčasne s antagonizmom medzi jeho regionálnym a globálnym smerovaním. Zjednodušene povedané, ide o to, či bude NATO globálnym aktérom reagujúcim na väčšinu, alebo prinajmenšom mnohé krízové situácie po celom svete, alebo, ako hovorí napríklad nemecká kancelárka Angela Merkelová, či bude NATO reflektovať len operačnú realitu. Teda vyberať si ciele svojich aktivít podľa vlastných hodnotení a najmä potrieb s ohľadom na obranu a ochranu svojich záujmov.

Najväčšia skupina štátov sa prikláňa práve k takémuto videniu budúcnosti NATO.

⁵ Príprava smernice (*Comprehensive Political Guidance – CPG*) sa predlžovala a jej schválenie bolo viackrát posunuté a napokon k nemu došlo až v novembri 2006 na summite v Rige.

Nepochybujú o tom, že článok 5 a jeho záväzok v mušketerskom štýle „jeden za všetkých, všetci za jedného“ musí zostať silným putom medzi spojencami, zároveň však pripúšťajú, že tento záväzok nekončí na hraniciach samotnej Aliancie. Tvrdenie, že vlastná obrana začína ďaleko za našimi hranicami síce už môže znieť ako stále sa opakujúce klišé, žiadne iné však podľa nich nevyjadruje lepšie význam rovnováhy medzi teritoriálnymi a neteritoriálnymi (tzv. „out of area“) úlohami a požiadavkami pre NATO. Niektorí spojenci však pripomínajú, že to bol práve zmysel článku 5, ktorý postavil NATO v čase jeho vzniku na nohy a desaťročia bol jeho hlavným *raison d'être*. Nie je pritom nijako prekvapujúce, že ide najmä o štáty Pobaltia príp. ďalšie z novších členov, pre ktoré dianie na periférii Aliancie, spojené najmä s konaním Ruska, vyvoláva dlhé roky znepokojenie a po udalostiach v Gruzínsku z leta 2008 dokonca i vážne obavy.

Rozhodujúcou výzvou pri koncipovaní a neskôr i finalizovaní textu bude preto dostatočne prepojiť tieto dva prístupy a teda uspokojiť obidva názorové tábory (resp. tri, keďže nemožno opomenúť ani štáty, ktoré preferujú skôr zdôraznenie operácií mimo teritória). Bude preto dôležité, aby bol precízne zdôraznený „kolektívny“ charakter NATO, neopomínajúc však súčasnú najväčšiu operáciu NATO v Afganistane, ktorá je bezpochyby najsilnejším prejavom odhodlania spojencov prekročiť svoj teritoriálny tieň. Z toho dôvodu nemožno očakávať, že by výsledný dokument výraznejšie ustúpil od spomínaného princípu rovnováhy, čo naznačuje už Deklarácia o bezpečnosti Aliancie⁶. Tá je akýmsi predvojom novej koncepcie, ktorý síce v úvode konštatuje, že „článok 5 Washingtonskej zmluvy a kolektívna obrana založená na nedeliteľnosti bezpečnosti spojencov sú a zostanú základným kameňom (našej) Aliancie“, o niečo ďalej však nezabúda dodať, že „musíme pripravovať naše spôsobilosti tak, aby boli flexibilnejšie a nasaditeľnejšie a aby sme tak mohli rýchlo a efektívne reagovať na nové krízy, kdekoľvek sa objavia“.

⁶ Schválená 4. apríla 2009 na summite v NATO v Štrasburgu a Kehli.

Samozrejme, diskusia o úlohách a diapazóne zamerania NATO je úzko spätá s percepciou súčasných bezpečnostných hrozieb a ich vzťahu s „obsahom“ článku 5. Výskyt problémov súvisiacich s bezpečnosťou dodávok energií alebo informačných sietí sa pozvoľna stáva súčasťou dnešného bezpečnostného prostredia, a preto prirodzene vyvoláva vrásky i na čele tvorcov aliančných koncepcných dokumentov a politik. Uplatňovať článok 5 aj na tieto hrozby? Ak áno, tak ako? Je toto prípadné rozšírenie pôsobnosti článku o skutočnej podstate NATO? Ak nie, neoslabí to vierohodnosť Aliancie a vôbec jeho zmysel v prostredí, v ktorom je nepravdepodobné očakávať „ozbrojený útok proti jednej alebo viacerým [členským krajinám] v Európe alebo v Severnej Amerike? A je útok na počítačové siete, aký sa odohral napr. v roku 2007 v Estónsku, vôbec ozbrojeným útokom? To všetko sú otázky, s ktorými sa musia pisatelia novej Strategickej koncepcie vysporiadať. I keď v čase písania tohto článku nie je možné dať definitívnu odpoveď akým spôsobom tak urobia, je možné predpokladať, že článok 5 ostane jadrom „aliančného sľubu“ a s chápaním jeho obsahu sa nebude príliš experimentovať.

Ďalšou z veľmi citlivých, ale pritom pre budúcnosť Aliancie závažných tém je vzťah k Rusku. Vyše dvadsať rokov po skončení studenej vojny to síce znie veľmi zvláštne, Rusko však predstavuje veľmi problematického a z pohľadu NATO možno až prehnane emancipovaného partnera. Napriek tomu si ale spojenci uvedomujú, že Aliancia by nemala rezignovať na snahu zapájať Rusko do komunikácie o strategických záležitostiach. Viackrát to potvrdil aj generálny tajomník Anders Fogh Rasmussen, keď pripomenul, že nemožno nechať rozdiely medzi oboma stranami držať celý vzťah NATO-Rusko ako svojho rukojemníka. Otázkou ostáva, akým spôsobom. Ambícia pretvoriť konanie Ruska na svoj (teda aliančný) obraz sa ukázala ako prehnaná a možno i naivná. Rusko má vlastné videnie sveta a riešenia problémov dané množstvom objektívnych i subjektívnych dôvodov. Preto kroky spojencov v rámci doterajšieho prístupu

zväčša nevedli k zblížovaniu postojov oboch strán, naopak, vzájomné vzťahy sa zhoršili azda na najhoršiu úroveň od rozpadu Sovietskeho zväzu, čo sa okrem iného prejavilo i dočasným znefunkčnením Rady NATO-Rusko v rokoch 2008 a 2009.

Je preto celkom prirodzené, že v podstate všetci spojenci preferujú potrebu zdržanlivejšieho a pragmatickejšieho prístupu ku konaniu Moskvy. Zároveň však pripúšťajú, že spolupráca s Ruskom naďalej ponúka benefity, ktoré je ťažké získať inak (i keď niektoré – a ich prepojenie na preferovanie zdôraznenia čl. 5 v rámci otázky č. 1 nie je čisto náhodná - nabádajú k istej miere opatrnosti pri ich dosahovaní). Predsa len, hlavné hrozby súčasného sveta sú pre obe strany rovnaké a s veľmi obdobným potenciálnym dopadom nielen na politický, ale najmä ekonomický a spoločenský vývoj oboch partnerov. Náznak modelu pre vzájomnú interakciu ponúka prípad Afganistanu, kde síce spolupráca stále nevyužíva celý potenciál, ukazuje však témy (boj proti terorizmu, narkoobchodu, budovanie štátu a pod.), kde by NATO a Rusko mohli nájsť spoločnú reč.

Podstatne menej kontroverznosti možno nájsť v prípade témy ďalšieho rozširovania. Jednak pre to, že politika otvorených dverí je neoddeliteľnou súčasťou Washingtonskej zmluvy, ale aj preto, že prijatie nových členov sa ukázalo ako dobrý krok smerom k posilneniu stability a bezpečnosti euroatlantickej oblasti. Okrem toho táto téma už nie je taká akútna ako pred vyše desiatimi rokmi, keď pred dverami NATO stál dlhý rad reálnych záujemcov o členstvo, pričom všetci z väčšej miery splňali kritériá pre vstup.

V súčasnosti je situácia zreteľne iná, keďže o rozšírenie Aliancie sa uchádzajú štáty, ktoré disponujú minimálne jednou závažnou prekážkou pre tento krok. Pre Macedónsko (ktoré je inak k vstupu najbližšie) je ňou otázka názvu štátu, pre ďalšie štáty Balkánu (Čierna hora, Bosna a Hercegovina, Srbsko) nedostatočná pripravenosť vo vojenskej a politickej oblasti, pre Ukrajinu veľmi nízka podpora verejnosti a po posledných

prezidentských voľbách i veľmi nejasná politická podpora. Samostatnou kapitolou ostáva v tomto ohľade Gruzínsko, ktoré po udalostiach z leta 2008 tvorí akúsi nárazníkovú zónu medzi Alianciou a Ruskom.

Možno teda predpokladať, že nová Strategická koncepcia potvrdí otvorené dvere pre všetkých záujemcov, avšak bez toho, aby čo len naznačovala bližšie podrobnosti. Jednak to vyplýva z poučenia sa z vlastnej skúsenosti z predošlých rokov, keďže text deklarácie bukureštského summitu sľubujúci výhľadovo členstvo Ukrajine a Gruzínsku vohnal NATO do vlastnej pasce a v nasledujúcich mesiacoch spôsobil vo vyjednávaní viac ťažkostí ako osohu. Okrem toho nie všetci spojenci majú rovnaké regionálne preferencie vo vzťahu k budúcim členom (štáty Balkánu verzus Ukrajina a Gruzínsko), takže táto otázka zatiaľ ostáva otvorená. Jediným pokrokom v texte ohľadne tejto oblasti tak zrejme zostane zmienka o autonómnosti akéhokoľvek rozhodnutia o zvýšení počtu členov, teda bez akýchkoľvek vplyvov tretej strany.

A napokon, spolupráca s partnermi. Tá sa trochu zavádzajúco javí ako hladko vyriešiteľný problém, ak vôbec slovo problém je v tomto prípade namieste. Všetky členské štáty vedia, že tzv. komplexný prístup k riešeniu kríz nie je možné efektívne aplikovať bez partnerských štátov a organizácií a teda partnerská spolupráca je jedným z dôležitých aspektov dnešného NATO. Napriek tomu jej výsledky nie sú uspokojujúce a viac ostávajú na papieri politických vyhlásení, ako v operačnom prostredí. To platí najmä o vzťahu NATO a Európskej únie, teda zoskupení, ktoré by mali mať k sebe najbližšie, ale aj v prípade OSN a iných. Odhodlanie spojencov je však v tejto veci jednoznačné a zdôraznenie potreby kooperácie medzinárodných organizácií zaznieva unisono z každého členského štátu. Jeho stelesnenie do textu koncepcie by preto nemalo spôsobovať väčšie spory. Spolupráca má totiž pre NATO obrovský význam nielen dovnútra, ale predovšetkým smerom navonok, čo

potvrďujú aj iniciatívy niektorých európskych štátov, ktoré členmi Aliancie nie sú⁷.

Štyri uvedené témy ukazujú, že proces prípravy novej Strategickej koncepcie ponúka hlavne príležitosť. Príležitosť na otvorené prezentovanie názorov a postojov k témam, ktoré donedávna zamestnávali skôr analytikov mimo NATO, ako úradníkov a expertov v jeho vnútri. Ponúka príležitosť pre NATO nielen sa vnútorne posilniť, ale dať mu jasný smer do budúcich rokov. Od prijatia poslednej koncepcie sa udialo veľa nového a predtým neočakávaného, vďaka čomu boli pred Alianciu postavené nové výzvy a prekážky, ktoré by mala nová Strategická koncepcia pomôcť prekonať. Napriek tomu by bolo hazardom koncepciu preceňovať. Hoci ide bezpochyby o závažný dokument, podstatná bude najmä jeho implementácia v reálnych podmienkach. Inak zostane len jedným z ďalších pekne napísaných stratégií a nevyužitou príležitosťou transatlantického spojeneckého zoskupenia.

(Autor je bezpečnostným analytikom)

Referencie:

Die Bundesregierung: *A New Strategy for NATO*, http://www.bundesregierung.de/Content/EN/Artikel/2009/03/2009-03-26-merkel-regerkl-nato_en.html, 26.3.2009

NATO: *Declaration on Alliance Security*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_52838.htm?mode=pressrelease

Slovenská atlantická komisia: *Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the Bratislava Security Conference: New Challenges - Better Capabilities*, http://www.ata-sac.org/ncbc/uploads/documents/NATO_Secretary_General_Rasmussen_speech.pdf

US Department of State: *Remarks at the NATO Strategic Concept Seminar by Hillary Rodham Clinton*, <http://www.state.gov/secretary/rm/2010/02/137118.htm>, 22.2. 2010

⁷ Dôležitosť tejto skutočnosti zdôrazňujú napr. Fínsko a Švédsko, čo potvrdzuje aj obsah ich spoločného neformálneho non-paperu k novej Strategickej koncepcii, ktorý bol distribuovaný v marci 2010.

NASADITEĽNOSŤ ALEBO OCHRANA VLASTNÉHO ÚZEMIA?

Martin Sklenár

Diskusia o potrebe budovania nasaditeľných síl, resp. síl určených na obranu vlastného teritória je jednou z najdôležitejších v rámci prípravy novej Strategickkej koncepcie NATO.

Odpovede jednotlivých členských krajín NATO na túto otázku sa zatiaľ výrazne odlišujú. Na jednej strane stoja krajiny, ktoré zdôrazňujú základnú úlohu NATO na základe čl. 5 Washingtonskej zmluvy, t. j. spoločnú obranu proti napadnutiu ktoréhokolvek spojenca. Tieto krajiny nespochybňujú dôležitosť operácií, ktoré NATO uskutočňuje mimo čl. 5, avšak pripomínajú, že dôležitou úlohou Aliancie je aj odstrašenie prípadného útoku, resp. poskytovanie bezpečnostných záruk členským krajinám a ich obyvateľstvu.

Na druhej strane stoja krajiny, ktoré argumentujú minimálnym rizikom hrozby ozbrojeného konfliktu v Európe a potrebou pridelit' väčšiu prioritu operáciám uskutočňovaným mimo čl. 5 Washingtonskej zmluvy. Pripomínajú, že práve tieto operácie sú jedným z hlavných faktorov poháňajúcich transformáciu armád jednotlivých členských krajín a teda aj Aliancie ako celku.

Ako je teda možné skĺbiť tak rozdielne názory do Strategickkej koncepcie, ktorá bude vyhovovať všetkým členom a pritom bude poskytovať dostatočne jasné usmernenie ďalšieho vývoja NATO? Odpoveď nie je jednoduchá. Situáciu komplikuje aj to, že predmetná téma je veľmi úzko previazaná s ďalšími komplexnými témami novej Strategickkej koncepcie, predovšetkým však diskusiou o charaktere záväzku vyplývajúceho z článku 5 Washingtonskej zmluvy. Nájdenie odpovede si vyžaduje identifikovať dôvody, prečo sa názory členských krajín natoľko rozchádzajú. V súčasnosti je za takéto dôvody

možné považovať predovšetkým rozdielne vnímanie hrozby ozbrojeného konfliktu v Európe, mieru stotožnenia sa s uskutočňovaním operácií medzinárodného krízového manažmentu a predovšetkým dostupnosť finančných prostriedkov na budovanie spôsobilostí.

Vnímanie hrozby

Do augusta 2008 pretrvávala zhoda v hodnotení bezpečnostného prostredia, podľa ktorého bol ozbrojený konflikt na území európskych členských štátov NATO len veľmi málo pravdepodobný. Na tomto základe bolo jednoduché sústrediť sa na budovanie spôsobilostí určených na expedičné misie. Štáty boli presvedčené, že ak by sa toto hodnotenie malo zmeniť, nebude to zo dňa na deň, ale budú mať dostatok času na prehodnotenie bezpečnostnej situácie a prípadné uskutočnenie potrebných opatrení na to, aby čelili prípadne sa zvyšujúcemu riziku takejto hrozby v Európe.

Avšak udalosti na Kaukaze v auguste 2008 minimálne zaskočili, ak nie vystrašili, európske štáty. Hodnotenie bezpečnostného prostredia platné dovtedy sa neočakávane zmenilo a presvedčenie o nereálnosti ozbrojeného konfliktu v Európe sa výrazne oslabilo. V niektorých krajinách, predovšetkým tých na hraniciach Aliancie, dokonca zmizlo úplne.

Plnenie úloh ozbrojených síl na vlastnom teritórii získalo na dôležitosti. Ich primárnou úlohou aj naďalej zostáva obrana proti napadnutiu zvonku. V systéme kolektívnej obrany sa dôležitou stáva predovšetkým schopnosť člena Aliancie reagovať samostatne v začiatku prípadného ozbrojeného konfliktu, takpovediac do príchodu spojencov⁸. Tým dôležitým rozhodnutím v tomto zmysle je

⁸ Táto situácia je pravdepodobnejšia v prípade členských krajín ležiacich na vonkajších hraniciach NATO, aj keď sa nedá vylúčiť ani pre ostatné členské krajiny.

predovšetkým nájsť vhodné spôsobilosti, ktoré by mali byť na tento účel pripravované.

Mierne odlišná je ďalšia funkcia, ktorú musia ozbrojené sily na vlastnom území zvládnuť - prevencia a odstraňovanie následkov teroristického útoku. Táto úloha čoraz viac vystupuje do popredia vzhľadom na nepredvídateľnosť bezpečnostného prostredia. Teroristický útok môže prísť takmer neočakávane a jeho následky môžu veľmi vážne ohroziť bezpečnosť štátu, najmä ak by sa jednalo o útok na infraštruktúru osobitnej dôležitosti. Ak súhlasíme s tézou, že najväčšou hrozbou pre členské štáty NATO je možnosť použitia zbraní hromadného ničenia teroristickými skupinami, musia ozbrojené sily jednoznačne rozvíjať aj tie spôsobilosti, ktorými budú schopné zaručiť bezpečnosť občanov a obranu štátu. Aj pravdepodobnosť teroristického útoku na vlastnom území však členské krajiny vnímajú rozdielne.

V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že po skončení studenej vojny sa z Európy vytratil pocit ohrozenia konvenčným ozbrojeným konfliktom. Európske krajiny po odstránení blokového rozdelenia kontinentu veľmi rozhodne pokračujú v potvrdzovaní svojich idealistických prístupov k medzinárodnej bezpečnosti. Ani balkánska kríza v 90. rokoch nedokázala výraznejšie zastaviť prehlbovanie pocitu bezpečnosti v Európe. A práve tento pocit spôsobuje, že budovanie obranných spôsobilostí nepredstavuje pre európske štáty prioritu. Preto sa nemožno čudovať, ak z USA zaznievajú kritické hlasy o tom, že Európa sa demilitarizuje a v otázkach spoločnej obrany sa (až priveľmi) spolieha práve na Spojené štáty.

Účast' v operáciách medzinárodného krízového manažmentu

Aj keď sa Európa cíti bezpečná a slobodná, uvedomuje si, že je nevyhnutné, aby sa s potenciálnymi hrozbami pre svoju bezpečnosť poradila tam, kde vznikajú. Žiadna z členských krajín NATO na politickej úrovni nespochybňuje, že uskutočňovanie operácií medzinárodného krízového manažmentu je

jednou z priorit Aliancie. NATO ako medzinárodná organizácia je pre jej členské štáty prostriedkom, ktorý môžu využiť na riešenie krízových situácií nielen v euroatlantickom priestore, ale predovšetkým za jeho hranicami. A svoju jednotnosť a pripravenosť prakticky potvrdzujú predovšetkým uskutočňovaním operácie ISAF v Afganistane, ale aj ďalšími operačnými aktivitami, ako napr. v Kosove, či pri boji s pirátstvom vo vodách okolo Afrického rohu.

V praxi však členské krajiny rozhodujú o svojich príspevkoch do operácií NATO rôznym spôsobom. V tomto prípade nejde o národné legislatívne podmienky, ktoré musia byť splnené na vyslanie ozbrojených síl mimo vlastného územia. Ide skôr o ambície, ktoré si konkrétna krajina kladie ohľadne príspevkov do operácií vo všeobecnosti, resp. ohľadne účasti v konkrétnej operácii.

Dôležitou súčasťou tejto delikátnej hry medzi politickými ambíciami a zdrojmi, ktoré má krajina skutočne k dispozícii, sú očakávania. Od členských krajín s modernými armádami sa očakáva, že budú významne prispievať do každej operácie medzinárodného krízového manažmentu. Od členských krajín, ktoré po vstupe do NATO prechádzajú výraznejšími reformami, sa očakáva, že do operácií budú prispievať predovšetkým tými jednotkami, ktoré sú schopné pôsobiť v danej krízovej oblasti. V stručnosti – od týchto krajín sa očakáva, že prispejú tým najlepším, čo doma majú.

Avšak na základe hodnotenia hrozby sú krajiny rôzne motivované poslať „to najlepšie, čo doma majú“ do operácií mimo vlastného územia. Z pohľadu krajín, ktoré citlivejšie vnímajú možnosti ozbrojeného konfliktu na vlastnom území, je omnoho menej vhodné najlepšie vycvičené, vybavené a vyzbrojené jednotky poslať do vzdialených regiónov. Omnoho radšej by videli tieto jednotky na vlastnom území, resp. aby ich na vlastnom území videli aj tí, ktorí v prípade týchto krajín predstavujú hrozbu.

Tento princíp samozrejme rovnako platí aj na sily rýchlej reakcie, konkrétne NATO Response Force (NRF), ktorých použitie na

území NATO, resp. za jeho hranicami, do veľkej miery závisí od vnímania hrozby jednotlivých členských krajín NATO. Tie krajiny, ktoré dôraz kladú na obranu vlastného územia, vidia práve v NRF prostriedok na udržiavanie hrozby z vonku v rozumnom rozsahu. Potrebujú však jednoznačné záruky, že NRF budú schopné zasiahnuť a členské krajiny nájdu dostatočnú politickú vôľu na ich nasadenie v prípade napadnutia (ktoréhokoľvek) spojenca. Svoju vôľu by mali členské krajiny demonštrovať predovšetkým uskutočňovaním pravidelných cvičení NRF aj na území NATO.

Efektívne využitie finančných prostriedkov

Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že rozpočty na obranu sa v krajinách NATO znižujú, aj keď existujú prípady krajín, ktorých vlády sa rozhodli proti prehlbujúcej sa finančnej a ekonomickej kríze bojovať aj zvýšením výdavkov na obranu (napr. Francúzsko). Väčšina členských krajín však stojí pred ťažkými rozhodnutiami ako zo zmenšujúceho sa rozpočtu finančne zabezpečiť na jednej strane pokračovanie transformácie, a teda budovanie moderných jednotiek, a na druhej strane udržať aspoň doterajšiu účasť v operáciách medzinárodného krízového manažmentu.

V niektorých krajinách majú ministri obrany možnosť financovať operačné nasadenie jednotiek z prostriedkov mimo rozpočtu ministerstva obrany. Pre ostatné členské krajiny má však súčasná dilema v oblasti zdrojov len jedno východisko – čím viac peňazí na budovanie spôsobilostí, tým menej na operácie a naopak. Nájdenie toho správneho pomeru medzi týmito dvoma veličinami je len jednou časťou riešenia. Druhou, omnoho významnejšou časťou, je definovanie, ktoré spôsobilosti bude krajina budovať, resp. rozvíjať.

Je nespochybniteľným faktom, že rozvoj nasaditeľnej spôsobilosti je niekoľkonásobne drahší ako rozvoj „nenasaditeľnej“ spôsobilosti, teda spôsobilosti určenej na obranu územia, na ktorom je dislokovaná.

Znižujúce sa rozpočty na obranu nútia krajiny rozhodovať o tom, ktoré výdavky nie sú

nevyhnutne potrebné. Otázka by však mala stáť tak, či je vhodné vynaložiť čo i len minimálne finančné prostriedky na budovanie spôsobilosti, ktorá s najväčšou pravdepodobnosťou nebude použitá. Budovanie spôsobilostí, ktoré by mali plniť výlučne úlohu, ktorá je síce teoreticky možná, avšak výsostne nepravdepodobná, je mrhanie obmedzenými prostriedkami. Je teda efektívne pripravovať sa na ozbrojený konflikt, ktorý je v súčasnosti výsostne nepravdepodobný?

Omnoho výhodnejšie a predovšetkým efektívnejšie je vytváranie spôsobilostí, ktoré sú schopné plniť úlohy obrany vlastného teritória a obyvateľstva, avšak rovnako sú pripravené plniť aj ďalšie úlohy, ktoré sa budú od nich vyžadovať, predovšetkým nasadenie v operáciách medzinárodného krízového manažmentu. Už zo samotnej povahy spoločnej obrany v rámci NATO vyplýva, že aj v prípade aktivácie čl. 5 Washingtonskej zmluvy v prípade napadnutia niektorého zo spojencov by slovenské ozbrojené sily museli prekonať pri nasadení rovnakú, príp. väčšiu vzdialenosť ako pri svojich aktuálnych nasadeniach na Balkáne.

Pri dôslednom zvážení faktorov môžeme hodnotiť, že správne rozhodnutie je na strane budovania nasaditeľných spôsobilostí. Aj napriek zmenám, ktoré sa v hodnotení bezpečnostného prostredia udiali po udalostiach z augusta 2008, je možné tvrdiť, že riziko hrozby konvenčného ozbrojeného konfliktu na území členského štátu NATO je naďalej veľmi nízke. Jedným z hlavných úspechov 60-ročnej existencie NATO je práve schopnosť odstrašiť útok proti členom Aliancie a poskytnúť záruky spoločnej obrany pre prípad, že by ktokoľvek podnikol takýto pokus.

Z tejto logiky vyplýva predovšetkým úloha pre NATO zabezpečiť dostatok spôsobilostí pre obranu teritória a obyvateľstva členských krajín. V súčasnosti je však popri samotnej schopnosti zabezpečiť obranu Aliancie proti útoku omnoho dôležitejšie preukázať odhodlanosť a schopnosť prikročiť k takémuto rozhodnutiu v prípade potreby. Členské krajiny musia podporiť odstrašujúcu funkciu Aliancie vysielaním jasných signálov o svojej

pripravenosti prísť na pomoc ktorémukoľvek členovi, ktorý by sa ocitol v ohrození. Prvoradú úlohu v tejto súvislosti môžu zohrať najmä NRF. NRF, ako sily so schopnosťou byť nasadené kdekoľvek na svete – vrátane územia ktoréhokoľvek spojenca – v priebehu 10 dní od rozhodnutia, sú absolútne závislé od schopnosti členských krajín poskytovať spôsobilosti expedičného charakteru. Medzinárodný prístup k obrane určite dokáže lepšie naplniť úlohu odstrašenia na rozdiel od individualistického prístupu jednotlivých členských krajín, ktorý môže indikovať nezáujem Aliancie ako celku riešiť problémy niektorých členov.

Zameranie sa na budovanie expedičných síl neznamena absolútne vylúčenie budovania spôsobilostí, ktoré sú určené na obranu vlastného teritória. Existujú spôsobilosti, ktoré sú neodlučiteľné spojené s územím príslušného štátu, napr. protivzdušná obrana. Vzhľadom na to, že obrana vlastného územia štátu by sa v prípade nutnosti uskutočňovala s využitím spojeneckých vojsk, je nevyhnutné taktiež dokonale zabezpečiť, aby tieto mohli byť bezproblémovo prijaté na území toho-ktorého štátu a mohli využívať podporu hostiteľskej krajiny. To si vyžaduje budovanie spôsobilostí, ktoré svoje úlohy môžu z podstaty svojho určenia vykonávať len na území daného štátu.

Na záver je nevyhnutné zdôrazniť, že základom celej logiky sústredenia sa na budovanie síl expedičného charakteru je zachovanie platnosti princípu kolektívnej obrany v rámci NATO. Aby mohli členovia NATO lepšie využívať dostupné zdroje na budovanie tých spôsobilostí, ktoré sú naozaj využiteľné, ustanovenie čl. 5 Washingtonskej zmluvy musí byť bezpodmienečne zachované. Ak by

Strategická koncepcia obmedzila súčasné vnímanie záruk poskytovaných na základe čl. 5 Washingtonskej zmluvy, bolo by poskytovanie síl členských krajín do operácií medzinárodného krízového manažmentu čoraz väčším problémom. Navyše, členské krajiny musia byť schopné demonštrovať svoju odhodlanosť a pripravenosť siahnuť na toto ustanovenie v každom prípade, ktorý si to bude vyžadovať.

Martin Sklenár

(Autor pracuje ako vedúci oddelenia obrannej politiky odboru bezpečnostnej a obrannej politiky SEOPMVL MO SR)

Referencie:

Codner, M.: *NATO's Strategic Concept – a View from Mars*,
<http://www.rusi.org/analysis/commentary/ref:C49D0A29F1E7FF/>

Media Newswire: *NATO Has Transformed from Defensive Role to Expeditionary Force*, http://media-newswire.com/release_1113010.html

Michta, A.: *NATO's New Strategic Concept: Not an Either-or Proposition*, http://www.cepa.org/ced/view.aspx?record_id=231,

Nicoll, A. (Ed.): *A new strategic concept for NATO*, IISS Strategic Comments, Volume 15 Issue 10 December 2009

Pessin, A.: *Gates Calls for Major Changes at NATO*, Voice of America News,
<http://www1.voanews.com/english/news/Gates-Calls-for-Major-Changes-NATO-.html>

Na spracovanie príspevku autor využil aj osobnú účasť na seminároch NATO k novej Strategickkej koncepcii v Ľubľane (SLO), Oslo (NOR) a Washingtone (USA).

ISLAMABAD BRINGS „NEW TALIBS“ ON TO POLITICAL SCENE

Andrey Serenko

Islamabad began personnel and political modernization of Taliban. New Pakistan's strategy towards Talibs has obviously become the reaction to Mr. Obama's strategy for Afghanistan, which presupposes the balanced coercion of Talibs to peace - a combination of active military operations against guerrilla warriors with offers of negotiations to leaders of "moderate Talibs".

Judging by recent events, Islamabad's strategy of "reloading" Taliban includes: reset of the row of its key military and political managers; prevention of any attempts of negotiations with Talibs without participation of Pakistan; reinforcement (most likely, temporary) of positions of Haqqani clan in disembodied movement of "violent mullahs". The strategic policy purpose is obviously a radical renovation of the managing Taliban core by elevating "new Talibs" completely dependent on Islamabad on to the top.

Aiming at HQs

Recent months developments testify that Pakistani secret services have begun purposeful "combing" of the top military-political Taliban management. Such personnel cleanings have certain specifics: 1. They are violent and in majority of cases carried out by the US special services and army; 2. The major objects are basically two Taliban groups having HQs in Pakistani provinces of Balochistan, city of Quetta, as well as in Northern Waziristan and Southern Waziristan; 3. The personnel cleanings are conducted against Taliban factions that are badly controlled or uncontrolled by Pakistani special services; 4. Most of the victims are among those Talib leaders who refuse to co-

operate with Pakistani special services or can be considered as potential negotiators with official Kabul without Islamabad's involvement.

In three weeks of February 2010 Pakistani special services seized on their territory as minimum four of the most important Taliban functionaries and issued them to US representatives. Firstly, in the city Karachi, officers of Pakistani Inter-Services Intelligence and IB Department in cooperation with CIA USA agents seized Mullah Abdul Ghani Baradar, leader of "Quetta Shura"⁹, prime minister of Talib shadow government. Almost simultaneously with Baradar's detention, two shadow Talib governors were arrested in Quetta – "governor" of Kunduz province Mullah Abdul Salam and "governor" of Baglan province Mullah Mir Mohammad. Finally, several days later Mullah Abdul Kabir was arrested in northern Pakistan. He was "governor" of Nangarhar and Logar provinces and was included into the sanctioned by the UNO list.

It is also worth reminding that in the last several months the group of Talibs in Waziristan was practically deprived of leadership. Due to attacks of the CIA unmanned flying vehicles Beytulla Mehsud and his successor Haquimulla Mehsud were killed. Experts have no doubt that these successful operations would have been impossible without interested prompts by Pakistani special services: Islamabad was already for long burdened by the uncontrolled activity of Waziristani Talibs and interested in annihilation of their chieftains.

Reset of mullah Baradar

In the beginning of February Pakistani special services and the USA CIA seized in Karachi the key personage in Taliban - Mullah Abdul Ghani Baradar. As world mass media

⁹ One of the three political and managing centers of Taliban

reported, the 42-year old Mullah Baradar was the leader of "Quetta Shura" - one of the three governing centers in Taliban, managing the activities of armed opposition in the south and south-west of Afghanistan, as well as in Balochistan.

About a year ago CMAS experts were the first to pay attention to special role of Mullah Baradar in Taliban. According to our assessments at the beginning of 2009, President Hamid Karzay's congener Abdul Ghani Baradar¹⁰ was the real leader of Taliban. By that time Mullah Baradar made all statements on behalf of Mullah Mohammed Omar - the spiritual leader of Talibs who did not appear on public for long time. Later it became known that nobody else but Mullah Baradar, executing the role of Taliban shadow government prime minister, checked distribution of financial resources in "Quetta Shura", appointed people to positions and implemented combat planning within Talibs troops in southern and south-western provinces of Afghanistan.

According to CMAS informed sources in Kabul, Mullah Baradar represented the so called "nationalistic wing" in Taliban. He was a purely consecutive "Afghani- Pashtun" nationalist, rejecting financial and political dependency on Pakistan and avoiding close relations with Pakistani ISI, which by means of North Operations Division traditionally checks the greater part of Afghani Taliban field commanders.

Sources in Kabul also reported that Mullah Baradar had several phone calls with Hamid Karzay, and several weeks before his detention in Karachi Mullah Baradar met with the emissary of the president of Afghanistan. According to some data, Mullah Baradar was ready to consider the offers to start negotiations with official Kabul.¹¹

In other words, mullah Baradar with certain reservations could be determined as nationalistic and pragmatic figure in Taliban leadership. CMAS experts suppose that

prospects of Taliban's transformation from a religious fundamentalist movement, controlled by Arabic functionaries of Al-Qaeda international, into Pashtuni political movement articulating the interests of the considerable part of Afghanistan's population could be linked with Mr. Baradar's name.

The seizure of Mullah Baradar, authorized and realized by Pakistani special services, has practically terminated the perspective of separate negotiations between representatives of "Quetta Shura" and Hamid Karzay's government. In our opinion, Islamabad was not interested in such negotiations since in that case it could lose the powerful lever of pressure on Afghanistan government, as well as reaches the dangerous precedent of Taliban's political transformation uncontrolled by Pakistan.

By the way, "Beludzhi factor" already manifested itself in the history of searching for peace in Afghanistan. As afghanistan.ru reported on February 18th approximately a fortnight after the detention of Mullah Baradar, the representatives of the Balochs ethnos declared their support to the program of national reconciliation and negotiations with the armed opposition representatives. The Council of Balochs tribe chiefs was convened under the auspices of Coordination Council of Kandahar province. Representatives of the tribe from all provinces of the country took part in it. One of the leaders of the tribe Sher Aqa Baloch declared that his congeners living in all provinces supported Hamid Karzay's decision to begin negotiations with opponents of the present Kabul regime for the sake of peace and national consent.

Unexpected activity of Pakistani special services in arrests of Taliban VIPs gave reasons to speak of changes in Islamabad's "Afghani strategy"¹². ISI and North Operations Division in particular, hitherto "covering" Talibs, suddenly struck a blow upon their leaders who headed armed fighting against official Kabul in the south, south-west and east of Afghanistan. Obviously, such sharp political turns witness the

¹⁰ Both originate from Pashtun Popolzay tribe entering into Durrani tribe alliance living in Kandahar and Uruzgan provinces

¹¹ Though, on the first stage only at mediation of the UNO structures

¹² Recently Pakistan completely denied presence of Talib and "Al-Qaeda" leaders on its territory

start of a new big game on Afghanistan-Pakistan frontier.

Haqqani clan is forwarded to leaders

The analysis of external personnel cleanings in Taliban authorized by Islamabad shows that Pakistani special services inflict their own blows and provoke the US special services attacks against the leaders of Balochistani and Waziristani Talibs. At the same time the third Talibs group headed by Dzhelaluddin's and Serazhuddin Haqqani's clan remains behind the scenes.

In the US intelligence representatives' opinion, defused into mass media at the beginning of January 2010, Haqqani clan managing military actions of the opposition in eastern Afghanistan provinces, has been related with ISI for years. This circumstance explains why terrorist actions of Haqqani's guerrillas in Afghanistan are most efficient¹³: Afghanistan special services officers believe such action would have been impossible without "professional accompaniment" of Pakistani intelligence.

We see grounds to suppose that Islamabad is longing for such personnel and political recharge of Taliban that would weaken the Balochistani and Waziristani factions of "violent mullahs" and simultaneously strengthen positions of Haqqani clan. Probably, being concerned about the possible success of the US coercion of Talibs to peace strategy, which disperses with Pakistan's interests of making use of Pashtuns troops for pressure on Kabul and Delhi, Islamabad tries to form a harder model of checking Taliban via Haqqani group as the main intermediary and "manager general". Thereby, Islamabad calculates to save its status of the key player on Afghani political board and of the main operator of the Afghanistan crisis.

In spite of obvious Pakistan aspiration for redirecting "violent mullahs" towards political

¹³ Some of the last were: the attack of the suicide bomber against the US CIA residence in the city of Host on December, 30th 2009; guerrillas breach to the centre of Kabul with attempt of firing the "Arg" presidential palace in the middle of January 2010

leadership of Haqqani group, the future of Dzhelaluddin and Serazhuddin Haqqani does not seem very bright. Considering active attempts of the US special services to delete Haqqani network chieftains, Pakistani curators of Taliban inevitably will have to be prepared to that moment, when Haqqani's family follows Beytullah Mehsud and Haqimullah Mehsud. That is why the problem of "personnel reserve" for Haqqani's faction is also becoming urgent.

Prospects of new Afghanistan strategy of Pakistan

As we see it, the strategic purpose of Islamabad's new Afghanistan policy today is a preparation of a new generation of Taliban tops and leading them out from political coulisse. Thereby, Pakistani operators, seemingly unable to obstruct it, try to stand at the head of the course announced by Washington of forcing Pashtun armed opposition leaders to peace, to secure for Islamabad the status of the "regional curator of Afghanistan".

Some Taliban "old chieftains" have become no more controlled by ISI, tired of the war and even begin to show "pusillanimous" interest in Kabul's official offers of peace. In such a situation Islamabad needs "new Talibs" – alternative leaders of Pashtun armed opposition, ready to obey Pakistan special services officers' commands, acknowledge Islamabad's political leadership and delegate the authority solely to Pakistan politicians and military to represent the interests of the "violent mullahs" movement at potential negotiations with the West.

In other words, Pakistani operators today need new Taliban – such as it used to be in the middle of 90's and by means of which Islamabad once already managed to take Afghanistan under its supervision. And the new Pakistan's strategy in Afghanistan crisis obviously plans to "build" such Taliban.

(expert, Centre of Modern Afghanistan Studies (CMAS), Russia

Centrum pre európske a severoatlantické vzťahy (CENAA)

je think-tank, ktorý pôsobí v oblasti medzinárodných vzťahov, zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Okrem výskumu v týchto oblastiach CENAA pripravuje analýzy, štúdie, vydáva odborné publikácie, vrátane Panorámy globálneho bezpečnostného prostredia, organizuje workshopy, konferencie, diskusné kluby pre študentov slovenských univerzít a ďalšie aktivity ako napríklad letnú školu pre mladých študentov, ktorou prispieva do vzdelávania mladej odbornej komunity z Balkánu, východnej Európy a Kaukazskej oblasti. CENAA zároveň každý rok organizuje aj Slovenské strategické fórum ktoré je exkluzívnou platformou odborníkov z ministerstiev, parlamentu, think-tankov, mimovládnych organizácií a akademikov. Cieľom projektu je otvorene prediskutovať najdôležitejšie aktuálne otázky medzinárodných vzťahov a európskej bezpečnosti.

Okrem aktivít na Slovensku je CENAA zaangažovaná do tranzičných projektov zameraných na odovzdávanie a aplikáciu slovenských skúseností z integračných procesov predovšetkým vo východnej a juhovýchodnej Európe, a tiež pôsobí v širšej medzinárodnej odbornej komunite a participuje na medzinárodných výskumných projektoch v oblasti medzinárodných vzťahov a bezpečnostnej politiky.

Podrobnejšie informácie o našich aktivitách nájdete na www.cenaa.org

ISBN 978-80-9700041-7-0